

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

MIMICKÁ BÁBKA A JEJ VYUŽITIE V MATERSKÝCH ŠKOLÁCH

Bilíková Iveta

2014

Meno autora: Mgr. Iveta Bilíková
Názov: Mimická bábka a jej využitie v materských školách
Recenzenti: PaedDr. Dana Kollárová, PhD.
doc. PhDr. Oľga Zápotočná, CSc.
Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum
Rok vydania: 2014
ISBN: 978-80-8052-786-0

OBSAH

Úvod	4
1 Bábková hra, bábkové divadlo a bábkky v MŠ	5
1.1 Bábková hra	5
1.2 Bábkové divadlo	7
1.3 Druhy bábok	8
2 Mimická bábka	11
2.1 Mimická bábka – tvorivá dramatika	12
2.2 Mimická bábka ako prostriedok edukácie	13
2.3 Využitie mimickej bábky v MŠ	14
2.4 Mimická bábka Adamko v projekte Adamko hravo zdravo	
16	
3 Mimická bábka v edukačných aktivitách a v edukačných hrách	18
Záver	29
Zoznam bibliografických odkazov	30
Obrazová príloha	32

ÚVOD

Predprimárna edukácia je obdobie, keď dieťa predškolského veku začína svoju cestu celoživotného vzdelávania. Poslaním nás pedagógov predprimárneho vzdelávania je hľadať postupy, ktoré rozvíjajú osobnosť dieťaťa tak, aby efektívne komunikovalo, prejavovalo svoje pocity, kriticky myslelo, riešilo zadané úlohy, aby dychtilo po nových poznatkoch. Malou časťou skladačky môže byť aj práca s bábkou.

V prostredí predškolskej edukácie sa s bábkami deti stretávajú pomerne často (profesionálne bábkové divadlá, dramatické scény, improvizované výstupy...). Sú súčasťou dramatickej výchovy. Toto je z nášho hľadiska tradičný pohľad, ktorý je zaužívaný a preferovaný v materských školách (MŠ).

Cieľom publikácie *Mimická bábka* a jej využitie je podeliť sa o skúsenosti s mimickou bábkou v edukačnom procese.

V prvej časti sa venujeme bábkovému divadlu, bábkovej hre a bábkam stručným prehľadom teórie a klasifikácie bábok podľa uznávaných autorov, bábkarov, profesionálov z bábkového prostredia. V ďalších troch častiach priblížime mimickú bábku nielen ako pomôcku dramatickej výchovy, ale aj ako edukačný prostriedok. V poslednej časti chceme poukázať na mimickú bábku ako na prostriedok, ktorý ponúka učiteľom predprimárneho vzdelávania viacero variantov na využitie v edukačných aktivitách. Neponúkame návod, ale naše postrehy z praxe. Preto chceme touto publikáciou ako kvapkou vody v mori prispieť k obohateniu edukačného procesu a veríme, že bude prospešná pre učiteľov predprimárneho vzdelávania.

Nesmieme však zabúdať, že nie je dôležitý ani tak prostriedok ako samotné dieťa, ktoré sa hrá, skúma, pozoruje a napodobňuje svet okolo seba.

1 BÁBKOVÁ HRA, BÁBKOVÉ DIVADLO A BÁBKY V MŠ

1.1 Bábková hra

Bábkovú hru môžeme charakterizovať ako divadelnú hru, v ktorej namiesto hercov vystupujú bábkky. Základom bábkovej hry je jej umelecký obraz, jej vyjadrovací spôsob, jej priestor a jej komunikačný tok, ktorý smeruje nielen k deťom.

B. Kováčová (2004, s. 8) bábkovú hru prirovnáva „k spomalenému príbehu stretnutia dieťaťa s bábkou. Na začiatku sa dej odvíja od samotného pohybu s pridaním hovoreného slova a umeleckých prostriedkov. Neskôr pokračuje výrobou bábky, jej oživovaním a hraním. Vhodným a nenásilným využitím umenia pri hre s bábkou dokážeme deťom pripraviť neopakovateľné zážitky a sú vtiahnuté do prebiehajúceho deja a predovšetkým sa zúčastňujú priprav na hranie s bábkou.“

Bábkovú hru v súvislosti s predškolským vekom chápeme ako prostriedok na vytváranie obrazu sveta, reakciu na životné prostredie, v ktorej sú hrané situácie – úlohy, slová a činy. Je to schopnosť dieťaťa prostredníctvom predmetnosti a „oživenia predmetov“ vyjadrovať to, čo ich obklopuje. Deti si vytvárajú svoje vlastné príbehy v interakcii s rovesníkmi, svoj vlastný poriadok so svojimi vlastnými pravidlami. Môžeme povedať, že sú hercami, bábkarimi, dramatikmi, režisérmi a zároveň aj divákmi. Každou nápaditou hrou sa dieťa vyrovnáva aj s obavami z nejakej blížiacej sa (alebo aj minulej) udalosti, ktorej sa bojí alebo sa bálo.

M. Kováč (1984, s. 40) opisuje bábkovú hru a tvorivú hru ako spolu súvisiace činnosti detí: „... obe sú hrou na niečo, majú uvoľňujúci charakter, zábavný ráz s prvkami hravosti a dejú sa pre niečo alebo niekoho, o niečom alebo niekom, na niečom alebo niekom, prostredníctvom niečoho alebo niekoho, s niečím alebo niekým a priamo súvisí s detskou mentalitou“. Bábková hra sa teda javí ako najvhodnejší prostriedok a základ tvorivej dramatiky na elementárnej úrovni.

Súbor priamej činnosti s bábkami nazývame formou alebo technikou činnosti s bábkou. V pedagogickej praxi MŠ sa uskutočňujú formy: receptívna a expresívna. Zjednodušene sa dá povedať, že receptívna forma práce s bábkou je bábkové divadlo, kým expresívna forma práce s bábkou sú rôzne reprodukcie scénok, samotná dramatisácia veršovaných a klasických rozprávok a básní, piesní, sólových výstupov.

Receptívnu techniku s bábkou Kováčová (2009, s. 23-25) opisuje ako „orientáciu na prijímanie umeleckých a estetických hodnôt deťmi“. Citovaná autorka zaraďuje medzi konkrétne receptívne techniky:

1. Výstup s jednou bábkou bez javiska (či už zámerný – motivácia edukačnej aktivity – alebo improvizovaný). Patrí medzi najjednoduchšie formy, deti ako diváci sa aktívne podieľajú na hre a bábka vstupuje priamo medzi deti. Výstup je formou komunikácie divák – pedagóg/herec – bábka.
2. Výstup s viacerými bábkami bez javiska (ilustrované rozprávanie sprevádzané bábkami). Z hľadiska samotného výstupu je identický s prvým uvedeným výstupom, je však považovaný za stredne náročnú formu vzhľadom na väčší počet bábok, s ktorými bábkoherec hrá.
3. Výstup bábky/bábok na javisku ako súčasť bábkového predstavenia. Odohráva sa na amatérskej úrovni a je realizovaný na zoznámenie detí sa s bábkami.
4. Profesionálne bábkové divadlo. Bábková hra je uskutočňovaná v budovách bábkových divadiel alebo v školách formou súkromných bábkarských súborov, jednotlivcov. Prvé dva výstupy sú formou predchádzajúcou bábkovému predstaveniu. Táto forma činnosti s bábkou je dieťaťu sprostredkovaná, takže dieťa je viac pasívnym prijímateľom – divákom.

V materských školách častejšie využívame expresívnu formu bábkovej hry, ktorá nie je náročná na dramatické zručnosti. Je prezentovaná voľnou dramatisáciou – improvizáciou piesňového repertoáru, reprodukciou poézie i prózy v práci s bábkou. Kováčová (2009, s. 23) považuje expresívnu formu alebo techniku za prostriedok „na vyjadrenie svojich pocitov a myšlienok prostredníctvom subjektu, ktorým je v tomto prípade bábka. Táto forma zahŕňa viac fáz: výroba, animácia, samotná hra“. Základom expresívnych techník je proces prežívania či už vizuálno-akustického alebo aj hmatového podnetu, čiže ide o samotný kontakt s bábkou. Citovaná autorka zdôrazňuje, že zmyslové prežívanie zohráva strategickú rolu v procese, pretože dieťa akceptuje bábku, úspešne s ňou nadviaže kontakt. Medzi najviac používané expresívne techniky patrí:

1. Aktivácia vlastnej telesnej schránky, ktorú môžeme pomenovať aj ako hru s použitím celého tela a hru voľnej ruky, v ktorej hľadáme spolu s deťmi možnosti improvizovaného pohybu.

2. Animácia predmetu pohybom a rečou – ide o hry s reálnym predmetom (nadväzovanie komunikácie), hry s imaginárnym a zástupným predmetom (napr. premena úžitkového predmetu na prstovú bábkku).

Pri využití mimickej bábkky v expresívnej forme Kováčová (2011) zdôrazňuje, že aktiváciou je pohyb tváre (časti úst) s použitím celého tela (ruka bábkkoherca, ostané časti rúk, nôh ovláda voľnou rukou). Práve animácia pohybu úst vytvára s dieťaťom rečový kontakt, ktorý môžeme využiť ako stimulačný prostriedok aj ako diagnostický prostriedok. Expresívne techniky teda môžeme charakterizovať ako formu prevažne aktivujúcu, kde dieťa má možnosť spoznávať bábkku v procese prežívania v jej rôznych podobách.

1.2 Bábkové divadlo

V dnešnej dobe, napriek technickému vývoju digitálnych technológií, si nevieme predstaviť materskú školu bez bábkového divadla. Je zdrojom zvedavosti, radosti, očakávania. Bábkové divadlo charakterizujeme ako divadlo, v ktorom sa využívajú bábkky a herec je pomenovaný ako bábkkar – bábkkoherc. Je určené pre diváka, svedka bábkovej hry. Divadlo ako napodobenina alebo znázornenie života, je hrou pre všetky vekové kategórie a existuje v každej kultúre a v každej dobe. V minulosti napríklad bábkarská rodina Stražanovcov hrávala divadlo s drevenými bábkami a putovala po cestách z mesta do mesta. Dnes máme profesionálne bábkové divadlá, ktoré navštevujú deti priamo v materských školách. Aj keď je mylne chápané len ako zábava, pre deti je bábkové divadlo jedným z hlavných spôsobov, ako sa diváci učia o živote, o druhých, o sebe.

A. Tománek (2001, s. 114) opisuje bábkové divadlo ako akciu – priestor herca/vodiča a akciu – priestor bábkky, ktoré sú výpoveďou majstrovstva bábkkoherca. Vzťahy bábkka – vodič – herec – divák sú určujúce a dôležité pre vznik a utváranie priestoru na javisku. Autor sa zameriava na techniku vedenia bábkok a na využitie priestoru.

Bauer (2002, s. 9) vníma bábkové divadlo ako syntézu, ktorá je vytváraná v spolupráci postavy bábkky, jej vedenia, osvetlenia, kulisou a rekvizitami, hudbou a spoluúčasťou publika. „Oči detí hľadajú na javisko ako očarené a ich tváre a reakcie odrážajú pocity, ktoré pri hre prežívajú a súhlasom alebo protestom komentujú dej bábkového divadla.“ Všetci autori sa zhodujú v tom, že aj keď nie je bábkové divadlo

primárne adresované iba detskému divákovi, práve deti sú najvd'ačnejšími divákmi.

1.3 Druhy bábok

Súčasťou bábkovej hry sú všetky typy bábok, ich spôsob vedenia, ich rozmanitosť, tvárnosť. Bábka je hmotný predmet – postava, ktorej pohyby sú riadené prostredníctvom bábkoherca, pomocou struny, tyče, alebo pohybov rúk, čím vytvára javiskovú postavu.

Alois Bauer (2002), Alois Tománek (2001), Luděk Richter (1997) špecifikujú bábky z technicko-konštruktívneho hľadiska na trojrozmerné a dvojrozmerné (plošné – tieňové alebo transparentné), ovládané bábkovodičom zhora, z boku alebo zozadu, priamo (prstová, dlaňová, maňuška) alebo sprostredkovane (závesná – marioneta, tyčová, javajka). Nesmieme však zabúdať, že divadelnou bábkou môže byť predmet, figúrka, časť tela, časť oblečenia, čiže všetko čo sa premieňa a oživa v rukách bábkoherca. Bábka je len predmet (výtvarne a umelecky stvárnený), sám nevyjadruje nič, iba vcítenie sa herca do roly jej vkladá pečať osobnosti. Bábku predurčuje nielen jej výrazová črta, ale prejav, spôsob vedenia a vcítenie sa bábkoherca do roly. Činnosť bábky, či už v podobe hry s bábkou alebo bábkovou hrou, nám umožňuje rozvíjať u detí intelektové, rečové schopnosti a zručnosti, ktoré sú potrebné na rozvoj všetkých stránok osobností dieťaťa. Bábku teda môžeme charakterizovať ako trojrozmerný predmet, ktorým vytvárame priestor pre aktivitu alebo aj ako hrací prostriedok na diagnostiku či terapiu. Rozmanitosť druhov bábok, ich výtvarné prevedenie, rôzne spôsoby ovládania dotvárajú záujem o bábkové divadlo. V odbornej literatúre sa s klasifikáciou (typológiou) bábok stretávame zväčša podľa techniky vedenia.

Klasifikácia bábok podľa Bauera (2002, s. 23-24) sa nelíši od tradičnej klasifikácie. Môžeme však konštatovať, že ju rozšíril o papierové bábky a papierové bábky s textilnou kolážou. Tieto bábky sú ideálne pre hru (činnosť) detí v materskej škole, nakoľko sa môžu na jej výrobe podieľať aj samotné deti. Ivana Fabová (2001, s. 38) delí bábky, s ktorými pracuje v materskej škole na: závesné – marionety (bábkoherca je nad bábkou, spodné – javajky (vodené sú zospodu), improvizované (na ich zhotovenie stačí naša ruka – päst'ové, dlaňové, prstové, bábky z plodov a prírodného materiálu, oživené predmety, plošné bábky,

rukavicové, tieňové, totemové, maňušky jednoručné, maňušky dvojručné, helmové).

Klasifikácia podľa Luděka Richtera (1997) bábkky zaraďuje do skupín podľa techniky ovládania takto:

1. bábkky vedené zospodu, spodové bábkky
 - marioneta spodová
 - maňuška, bábkka navlečená na ruke
 - javajka, vodená zdola (ruky vodené pomocou čempurít – vodiace tyčky)
2. bábkky vedené zhora
 - marioneta na nitiach
 - marioneta na drôte
3. bábkky vedené zozadu
 - čierno divadelné bábkky – vodené zozadu v čiernom divadle, bábkkoherec je celý v čiernom a splýva s pozadím
4. bábkky úrovňové – partnerské, ktorými bábkkoherec hrá v úrovni svojich rúk a väčšinou vo vzájomnom partnerskom vzťahu k nim (bábika, panáci – figuríny, totemové bábkky).
5. bábkky, ktoré pomenujeme iné, ako
 - bábkky, ktoré si celé oblečie bábkkoherec na seba
 - tieňoherné bábkky, ktoré vrhajú tieň
 - improvizované bábkky

U B. Kováčovej (2009, s. 48-53) sa stretávame s typológiu bábok podľa techniky vodenia: „bábkky podľa mechanizmu pohybu (prvotnými strojovými zariadeniami, automatmi, zariadeniami poháňanými vzduchom, ľudská ruka), bábkky podľa techniky pohybu (uvedené v typológii bábok), bábkky podľa využitia v obradoch (magické, rituálne, divadelné, terapeutické), bábkky podľa polarity postoja (polarita pozitívna, negatívna, neutrálna), bábkky podľa bábkarskej scénografie (plošné, tieňové a reliéfne bábkky)“. Tak ako je ťažké presne vymedziť a zadeliť hračky, tak je ťažké bábkky deliť podľa technológie a vodenia.

Alois Tománek (2001) k tradičnej klasifikácii bábok, ktorú môžeme vidieť u citovaných autorov, pridelil bábkky pod názvom „zvláštne“, ktoré sú zaujímavé spôsobom vodenia a nadmernou veľkosťou – prilbové (hlava bábkky je pripevnená do helmy na hlave bábkkoherca, ruky bábkkoherca sú rukami bábkky), krošňové (bábkku nosí na chrbte bábkkoherca ako batoh, krošňu) a obrie bábkky (bábkky sú vodené na držadle v opasku). Autor uvádza, že je ťažké zaradiť takéto bábkky medzi

klasické typy bábok. V materských školách sa najviac využívajú maňušky, rukavicové – dlaňové – prstové bábky, varechové bábky. Môžeme len dúfať, že bábky a ich využitie nie je len zábavou, ale prostriedkom na zámerné a premyslené pôsobenie na deti.

2 MIMICKÁ BÁBKA

V typológii bábok sa mimické bábkky vôbec nenachádzajú a v odborných periodikách súvisiacich s bábkovosťou nenájdete žiadnu publikáciu ohľadom opisu alebo vodenia mimickej bábkky. História a ich vývoj prakticky nie je písomne podchytený. Pritom sa mimické bábkky využívali v kabaretoch, na varietné výstupy napríklad „bruchomlúvcov“ a zabávačov.

Podľa techniky pohybu patrí mimická bábkka medzi bábkky, ktoré sú ovládané rukou, ktorá je väčšinou v hlave a ovláda mimiku tváre.

Podľa Kováčovej (2011, s. 58) animácia (oživenie) mimickej bábkky postačuje na to, aby dieťa reagovalo na podnetný materiál emocionálnymi prejavmi. V podstate je mimická bábkka ďalšou „osobou“, ktorá dieťa zaujme tvárou, hlasom a spôsobom komunikácie. Jej mimicko-pohybová atraktivita umožňuje dieťaťu koncentrovať sa na menšiu vizuálnu plochu, ktorou sú ústa. Ústa sú dominantnou časťou tváre bábkky a sprostredkovávajú dieťaťu informácie, ktoré s doplnením o haptickú činnosť (pohladenie, či prítúlenie) otvárajú priestor na rekonštrukciu pocitu bezpečia. Dieťa nadobúda počas hry s mimickou bábkkou pocit príslušnosti k skupine, z čoho pramení aj podpora bezpečia a istoty v neskoršom veku. Príťažlivosť bábkovej hry má priamu súvislosť s estetickou kvalitou použitej bábkky. Mimická bábkka je charakteristická tvárovou časťou a nie vždy sa dospelým páči to, čo sa páči deťom. Práve deti fascinujú ústa bábkky, komunikujú s ňou, krmia ju, zvedavo si ich prezerajú, „umývajú“ jej zúbky, dokonca strkajú do nich ruku a sú šťastné, že ich nepohryzne.

Dokonca aj učitelia materských škôl vnímajú mimickú bábkku Adamka rôzne. Na ilustráciu uvádzame pozitívne a negatívne hodnotenie vyjadrení mimickej bábkky Adamka: „Zaujala ma vzhľadom na čitateľnosť výzoru bábkky, estetiku a veľkosť“ (pozitívny názor). „Nepáči sa mi jeho tvár, mohla byť milšia“ (negatívny názor). Mimické bábkky sa prakticky v ponukách predaja bábok vôbec neobjavujú. Sú skôr dopĺňajúcim prostriedkom k projektom, ako je aj Adamko v projekte Adamko hravo-zdravo. Svet bábok uzrela aj nová mimická bábkka Filipko z dielne Miroslavy Gromovskej a túto ponuku uzatvára trojica mimických bábok od Stiefela. Môžeme len veriť, že sa tieto bábkky začnú častejšie objavovať na pulloch obchodov.

Využitie mimickej bábkky však môže mať aj iný význam. Občianske združenie (OZ) „Bábkky v nemocnici“ prostredníctvom bábok (aj

mimických) a akcie s nimi sa venuje chorým deťom a pomáha im uľahčiť pobyt v nemocniciach. Mimická bábka sa stáva hitom v rôznych filmoch, videoklipoch i reklamách. Nemôžeme však všetky aktivity označiť ako pozitívne pre dieťa či dospelého jedinca. Sú zväčša tvárou kampane, za ktorou stojí reklamná agentúra alebo obchodná spoločnosť. Mimické bábkky sa prakticky v ponukách ani neobjavujú.

2.1 Mimická bábka – tvorivá dramatika

V súvislosti s bábkovým divadlom a bábkovou hrou sa kladie dôraz na tvorivosť, tvorivé myslenie, komunikatívnosť, sebavyjadrenie (detskú interpretáciu). Dramatická výchova prešla svojim vývojom a začali sa v nej používať pojmy sebareflexia, interpretácia, prežívanie, empatia, improvizácia, hranie rolí – tvorivá dramatika. Pojem tvorivá dramatika je prepojením spontánnosti, fantázie, senzitivity a kreativity detí a nachádzame ju v myšlienkach Winifred Wardovej. Túto autorku citujú Ľubica Bekéniová a Iveta Kovalčíková (1996, s. 4): „... že to čo deti robia, je pre ne oveľa významnejšie, než to čo vidia, alebo počujú...“ Jej najväčším pozitívom je rozvíjanie kreativity dieťaťa, a to slovnej aj neverbálnej, či už v edukačnej, alebo diagnostickej činnosti učiteľa.

Pod pojmom tvorivá dramatika rozumieme súbor metód a prostriedkov, ktoré môžu podnieť a realizovať:

- tvorivé riešenie životných situácií,
- tvorivé osvojovanie učiva v škole,
- výchovu pedagógov,
- výchovu prijímateľa umenia,
- interpretáciu umeleckého diela,
- dramatisácia textu,
- hereckú, režijnú a dramatickú prípravu,
- tvorbu inscenačného tvaru,
- tvorbu umeleckého diela (literárneho, výtvarného, hudobného).

Základným prostriedkom práce v tvorivej dramatike je hra. Za metódy môžeme považovať interpretáciu, improvizáciu a rolovú hru.

(spracované podľa <<http://www.nocka.sk/javisko/2007/1/8>>)

V súvislosti s tvorivou dramatikou a deťmi predškolského veku je potrebné si uvedomiť, že deťom ponúka priestor pre fantáziu, tvorivosť, objavovanie a poznávanie seba. Hlavným cieľom tvorivej dramatiky je rozvíjať osobnosť dieťaťa ako jedinečnej sociálnej bytosti so svojimi potrebami a právami. Nesmieme zabúdať, že estetický zážitok má veľký

vplyv na rozvoj osobnosti dieťaťa, takže edukácia a tvorivá dramatika sa bez seba nemôžu zaobiť. Dajme teda deťom príležitosť a priestor na sebaujadrenie, rozvíjajme ich obrazotvornosť prejavíť sa v samotnom myslení a vyjadrovaní vlastných myšlienok bez strachu z neúspechu.

2.2 Mimická bábka ako prostriedok edukácie

Mimická bábka ako edukačný prostriedok má využitie vo všetkých oblastiach rozvoja osobnosti dieťaťa a okrem toho poskytuje uvoľnenie, uspokojenie a zároveň rozširuje poznanie jedinca. V rukách detí sa mení na „živý“ predmet, ktorý demonštruje vnútorný svet dieťaťa. Mimická bábka a dieťa si vytvárajú svoj vlastný vzťah a budujú si hranice na báze spontánnosti, dobrovoľnosti. Bábka sa môže stať vzorom svojim správaním a konaním. Vo všeobecnosti môžeme mimickú bábku označiť ako prvok edukácie:

- na upútavanie pozornosti (stimulačný),
- prvok, ktorý zblízuje nielen deti navzájom, ale aj dieťa a učiteľa,
- pomáha rozvíjať emočný a sociálny vývoj dieťaťa,
- pomáha rozvíjať estetické cítenie dieťaťa,
- rozširuje poznanie dieťaťa, fantáziu a tvorivosť,
- pomáha pri riešení konfliktov medzi deťmi,
- rozvíja pamäť, podporuje záujem o hru,
- umožňuje rozvoj jemnej a hrubej motoriky,
- rozvíja komunikáciu, slovnú zásobu a jazykový prejav,
- pôsobí ako výchovný prostriedok prostredníctvom zážitkového učenia,
- pomáha pri overovaní získaných poznatkov,
- je súčasťou bábkovej hry, ktorá je kľúčom k tomu, aby sa deti cítili slobodné v objavovaní sveta a v zdokonaľovaní vedomostí.

Všetky uvedené možnosti využitia mimickej bábkovej hry musia vychádzať z cieľov predškolskej edukácie a rešpektovať osobitosť každého dieťaťa. Učitelia materských škôl využívajú mimickú bábku v jednotlivých tematických okruhoch, najčastejšie ako motivačný prvok, komunikačný prvok, diagnostický prvok, v spätnej väzbe a ako prvok pri zapojení nespokojných detí do edukačných aktivít. Ilustratívne citujeme vyjadrenie jednej učiteľky: „Bábka slúži ako kamarát, poradca, iniciátor rôznych spoločných aktivít, ako bábka pri hraní rôznych poučných príbehov v divadelnej forme, pomáha učiteľovi plniť rôzne výchovno-vzdelávacie ciele. Veľmi pomáha pri získavaní a rozvoji pozitívnych sociálnych

a osobnostných kompetencií detí (vyvoláva pocity empatie, spolupatričnosti, vzájomnej pomoci deťom so zdravotným postihom, deti samotné rady pomáhajú Adamkovi, keď to potrebuje pri rôznych navodených fiktívnych situáciách.“

Práca s mimickou bábkou sa v dnešnej dobe tak často neprezentuje. Popritom ju pedagóg môže využiť nielen v motivácii, ale aj v diagnostike a v overovaní získaných poznatkov a zároveň pôsobí na formovanie všetkých stránok osobnosti detí.

Podľa Kováčovej (2009) bábka v kognitívnej oblasti prispieva:

- k rozširovaniu poznatkového systému dieťaťa,
- konfrontuje sa s problémami sveta,
- napomáha rozvoj jazykového prejavu a rozširovanie slovnej zásoby, pri odstraňovaní nedostatkov reči,
- získava poznatky o iných národoch, ich kultúre (využívaním iných netradičných bábok).

V sociálno-emocionálnej oblasti poskytuje zážitkové učenie sa, pričom rozvíja svet fantázie a predstavivosti. Pomáha každému dieťaťu začleniť sa do spoločenstva detí v triede, a to aj deťom zo sociálne znevýhodneného prostredia, deťom „s odlišnosťou“, deťom inej národnosti.

V perceptuálno-motorickej oblasti mimická bábka pôsobí ako motivačný prostriedok, ktorý dieťa nabáda k demonštrácii, a tak pomáha rozvíjať jemnú a hrubú motoriku.

Mimická bábka má rôznorodé použitie, a to v divadelnom, edukačnom a terapeutickom prostredí.

2.3 Využitie mimickej bábky v MŠ

Slovné spojenie práca s bábkou v MŠ je všeobecne známy, činnosť s mimickou bábkou môžeme označiť za menej zaužívanú. Vzdelávacia ponuka MŠ prezentuje veľa rôznych aktivít, ktoré rozvíjajú predprimárne vzdelávanie. Využitie mimickej bábky sa vymyká doterajšiemu všeobecnému využitiu bábok samotným vzhľadom bábky, veľkosťou a rôznorodým využitím. Na deti pôsobí predovšetkým svojím vzhľadom a mimikou tváre. Z pedagogického hľadiska môžeme využívať mimickú bábku počas celého dňa:

- v ranných hrách ako spoločník detí, ktorého si vyberú podľa vlastnej voľby,

- v edukačných aktivitách ako prostriedok na premyslený pedagogický postup,
- na pobyte vonku – kamarát na spoločne strávené chvíle,
- v popoludňajších činnostiach ako diagnostický prvok, ale aj na rozvíjanie najprirodzenejšej činnosti detí – hry.

Využitie mimickej bábky je významným zdrojom nových možností. Poskytuje príležitosť ukázať deťom nové neprebádané miesta, nové situácie, nové vzťahy, nové poznatky, prenesenia sa v čase i v priestore, ktoré sú reálnym i nereálnym zrkadlom sveta okolo nich. Bábku využíva pedagóg s určitým cieľom, ktorý smeruje k dosiahnutiu kompetencií, či už pôsobením na celú skupinu, alebo individuálne na jednotlivé dieťa v súlade so Štátnym vzdelávacím programom ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie.

Aj na základe vlastnej praxe si však dovoľujeme tvrdiť, že práve skúsenosti detí s touto bábkou lámu bariéry medzi dieťaťom a okolím.

Uvediem dva príklady:

Chlapec (6 rokov, problém nadviazať kontakt s deťmi, učiteľmi)

Jorko bol chlapec nesmelý, plachý. Jeho reakcie po rozlúčení sa s matkou boli sprevádzané plačom a odmietaním kontaktu s deťmi a učiteľkami v triede. Odmietal spoluprácu, spoločnú hru, zväčša si sadol čo najďalej od všetkých zúčastnených. V bežných situáciách aj odstupom času rozprával veľmi málo, pred deťmi vôbec nechcel komunikovať. Javil sa ako samotár a zároveň pozorovateľ, všímal si všetky akcie v triede a následne si ich kreslil na obrázky, ktoré znova mohla vidieť len jeho mama. Dobrou spoluprácou s matkou (kresby nám ukazovala) sa objavovala na kresbe mimická bábka. Po čase začal po nej siahať iba vtedy, keď ostala bez povšimnutia – viedol s ňou jednoduchý rozhovor sprevádzaný jednoslovnými otázkami, konštatovaniami, napríklad pri spoločnom pozeraní sa z okna. Neskôr sa stala jeho súčasťou (prísediacim na edukačných aktivitách), dovolil nám cez mimickú bábku viesť rozhovory o dianí doma. Prvý pokus zlyhal, trpezlivosť žala úspechy. Pozoruhodné je, že dieťa si vytvorilo kamarátske puto s bábkou.

Mimická bábka pomohla nadviazať s chlapcom kontakt a začleniť ho do detského kolektívu.

Dievča (3 roky, problém s mutizmom – narušenie komunikačnej schopnosti)

Problém Zuzanky sa začína v troch rokoch jej života. Po neustálom napomínaní nezbedných bratov mamičkou sa Zuzanka rozhodla byť

najtichším dieťaťom nielen doma, ale aj v materskej škole. Prestala rozprávať a vytvorila si vlastnú posunkovú reč, s ktorou sa bez problémov dokázala dorozumieť. Deti ju prijali bez problémov, dokonca sa v posunkovej reči dokázali orientovať omnoho lepšie ako my učiteľky, rozumeli jej. Potrebovala odbornú pomoc. Spolupráca a trpezlivosť zo všetkých strán však neprinášala dostatočné výsledky. Nevzdávali sme to. S odstupom času sa začala mimická bábka stávať častejším spoločníkom pri hre. Keď zaznelo po dlhom čase zo Zuzankiných úst prvé slovíčko „na“, pri delení cukríkov s „Adamkom“, znelo nám to ako hudba. Nespočetné monológy Adamka prinášali konečne úspechy (ale aj dobrá spolupráca s odborníkmi a rodičmi). Zuzanka začala postupne rozprávať, spočiatku len s Adamkom, ktorý bol skvelým poslucháčom a neskôr s deťmi a s dospelými. Je už veľké dievča, ktoré chodí do školy, ale nikdy nevymizne z mysle malé usmievavé dievčatko, ktoré rukami vysvetľovalo, aký má doma nový svetrík.

Mimická bábka pomohla odstrániť stratu rečového prejavu.

Nesmieme však dopustiť, aby sa využitie mimickej bábky stalo každodennou realitou, pretože stratí čaro efektu.

2.4 Mimická bábka

zdravo

Adamko hravo zdravo bol celoslovenský projekt podpory zdravého života pre deti predškolského a školského veku. V rámci projektu pedagógovia oboznamovali deti veku primeraným spôsobom:

- s problematikou zdravia, jeho podpory, posilnenia, ochrany,
- s problematikou životného prostredia a správania sa k nemu,
- s ohľadom na morálne hodnoty človeka.

Hlavným cieľom projektu je skvalitnenie života detí a rodiny – v duchu zámerov deklarovanych v Národnom programe podpory zdravia SR pomocou bábky a 12 zásad. Úlohy projektu:

- rozšíriť poznanie a pozitívne ovplyvniť správanie sa pri ochrane a podpore vlastného zdravia,
- zvyšovať zdravotnú uvedomelosť detí, pestovať u nich základy prevencie a chápanie jej významu,
- oboznámiť deti so správaním sa k zdravotne oslabeným jedincom, fixovať u detí žiadané modely správania sa k najbližšej komunite, k prírode a okoliu.

Celoslovenský projekt podpory zdravého života detí je stále aktuálnym návodom na riešenie dlhodobých problémov podpory a ochrany zdravia

našich detí a je koncepčne prepojený so ŠVP ISCED 0 a na prvouku v 1. a 2. ročníku ZŠ. Prehlbuje vedomosti detí o zdraví, motivuje ich a vychováva k zodpovednejšiemu vzťahu voči najzákladnejším hodnotám zmysluplného života, prebúdzá záujem o prirodzenú skúsenosť generácií, kultúru regiónov, nie je poplatný žiadnemu z módnych smerov, ale je pôvodným dielom tímu odborníkov, ktorým osud zdravia a šťastia našich detí leží na srdci.

Garantom programu bol Úrad verejného zdravotníctva, odporučilo ho MŠVVaŠ SR a podporuje ho aj ZMOS a WHO.

Nosným komunikačným prvkom projektu je mimická bábka ADAMKO (autorsky chránené dielo výtvarníka Petra Cigáňa z dielne BURDA Toys). Adamko je síce edukačný prostriedok, ale najmä pre deti sa stal kamarátom, pomocníkom, ktorý im ponúka 12 zásad zdravého života (čistý vzduch, rodina, pestrá strava, voľný čas, hra a tvorivosť, hygiena, otužovanie, spánok, denný poriadok, pohyb a šport, ochrana prírody, krása prírody). Je ľahko ovládateľnou mimickou bábkou, ktorá je podobne ako všetky mimické bábkavy vedená rukou v hlave bábky s pohybujúcimi ústami, čím vyvoláva záujem detí. Je vysoká 70 cm a oblečená podobne ako deti (nohavice, tričko, vesta, topánky). Telová časť je z mäkkého materiálu (veľmi príjemná na dotyk) v pomere k hlave menšia, pripomína postavu 2-ročného dieťaťa. Bábka je na váhu ľahká, pre deti dostupná, dá sa dobre ovládať. Adamko je postava „s vlastným charakterom“, s prekonanými chorobami, so slabým zrakom (má okuliare). Nie je vnímaný len ako bábka, ale stáva sa súčasťou života a činností detí. Hráva sa s nimi, chodí s nimi na prechádzky, zúčastňuje sa besied a prežíva s deťmi každodenné situácie.

3 MIMICKÁ BÁBKA V EDUKAČNÝCH AKTIVITÁCH A EDUKAČNÝCH HRÁCH

Bábka je využiteľná vo všetkých edukačných aktivitách vrátane overovania už osvojených poznatkov. Efektívnosť (účinnosť) mimickej bábkovej hry vidíme predovšetkým v tom, že v prvom rade pôsobí na emocionálnu stránku dieťaťa.

3.1 Ukážka edukačnej aktivity s využitím mimickej bábkovej hry č. 1

Veková kategória: 5- až 6-ročné deti

Tematický okruh: Príroda, Ja som

Téma/podtéma: Plody jesene

Názov edukačnej aktivity: Adamkov košík plný plodov jesene

Vzdelávacia oblasť: kognitívna

Obsahový štandard: ročné obdobie, zdravé potraviny

Výkonový štandard: rozlíšiť a pomenovať podľa typických znakov ročné obdobie – jeseň, poznať, rozlíšiť, triediť, pomenúvať a vyberať si zdravé potraviny medzi, ktoré patrí ovocie i zelenina

Pomôcky: mimická bábková hra Adamko, košík ovocia a zeleniny, tanieriky, šatka, obrázky jesene

Výchovno-vzdelávacie cieľ: slovne opísať znaky jesene s odôvodnením, rozlíšiť druhy ovocia a zeleniny s odôvodnením, prečo patria medzi zdravé potraviny, sústrediť sa na danú činnosť

Kompetencie:

- kognitívne: porovnáva podobnosti a rozdiely predmetov, javov, rieši jednoduché problémové úlohy, hľadá, odôvodňuje svoje názory,
- komunikatívne: vedie monológ, nadväzuje a vedie dialóg a rozhovor s deťmi i dospelými,
- osobnostné: správa sa sebaisto v rôznych situáciách,
- učebné: prejavuje zvedavosť a spontánny záujem o spoznávanie nového, skúma, sústredí primerane dlhý čas na hru.

Opis edukačnej aktivity

Motivačná časť: (moment prekvapenia) Deti sedia na koberci na vankúšikoch a prezerajú si obrázky jesene. Ktosi klope na dvere. Učiteľka otvára dvere a v nich sa objaví kamarát detí Adamko a nesie so sebou košík ovocia a zeleniny.

Expozičná časť:

Edukačné pravidlo: Deti odpovedajú len na vyzvanie Adamka.

Dialóg medzi deťmi a Adamkom:

A „Viete, moji kamaráti, aké je ročné obdobie?“

D „Jeseň“

A „Ako ste na to prišli? Podľa čoho ste to vedeli?“

Deti opisujú hlavné znaky jesene. Využívajú aj obrázkový materiál.

A „Prečo si to myslíte? Zbierame jahody a je leto?!“

Deti porovnávajú leto a jeseň, improvizujú, využívajú reč tela.

A „Ja som bol veľmi chorý, mal som chrípku. A mamička mi dávala lieky a vitamíny. Viete o tom, že sú aj v rôznych zdravých potravinách?! Len som asi zabudol, ako sa volajú? Pomôžete mi? Nemôže to byť čokoláda?“

D „Nie! Ovocie a zelenina majú veľa vitamínov.“

A „Máte pravdu. A viete aké ovocie a zelenina zbierame na jeseň?“

Deti vymenovávajú ovocie a zeleninu.

A „Dobre vidím, že ste múdre deti, tak vám dám hádanky.“

Zadá hádanku, a keď deti uhádnu, vytiahne druh ovocia alebo zeleniny, zámerne ho zaradí do zlého druhu. Jablko – patrí do zeleniny. Deti reagujú. Takýmto spôsobom vyprázdni celý košík ovocia i zeleniny.

Obmena:

Deti majú možnosť všetky druhy ovoniavať, zistiť povrch, váhu.

Adamko navrhne hru: Na slepú babu.

Opis hry: Na tanieriku sú načistené druhy ovocia a zeleniny. Adamko vyberie jedno dieťa a to si sadne na stoličku, zaviažu sa mu oči. Dostane do rúk kúsok z ovocia alebo zeleniny a na základe receptorov chuti, čuchu a hmatu háda, čo to je. Za odmenu si môže vybrať ovocie a zeleninu, ktorá dieťaťu chutí a následne ju aj zje.

Záver edukačnej aktivity:

Adamko ich pochváli. Spoločne zhodnotia priebeh edukačnej aktivity.

Deti si za pomoci učiteľky pripravlia ovocnú šťavu a ovocný alebo zeleninový šalát podľa toho, kto má čo rád a čo môže.

Reflexia (reakcie detí):

Deti aktivita zaujala, prejavovali radosť, zvedavosť, spontánne komunikovali. Odôvodňovali svoje tvrdenia, boli aktívne, sústredené a pozorné.

3.2 Ukážka edukačnej aktivity s využitím mimickej bábkky č. 2

Veková kategória: 5- až 6-ročné deti

Tematický okruh: Ja som, Príroda

Téma/podtéma: Zimné radovánky

Názov edukačnej aktivity: Adamkova zimná olympiáda

Vzdelávacia oblasť: perceptuálno-motorická

Obsahový štandard: pohyb ako prostriedok upevňovania zdravia, špeciálne pohybové zručnosti a schopnosti (sánkované, bobovanie)

Výkonový štandard: dodržiavať zvolené pravidlá, spolupracovať, rešpektovať ostatných, zaujať adekvátne postoje k pohybu a športovým aktivitám, zvládnuť na elementárnej úrovni špeciálne pohybové zručnosti, schopnosti

Pomôcky: sane, boby, Adamko, lopaty na kĺzanie

Výchovno-vzdelávacie cieľ: osvojiť si správny postup pri sánkovaní, bobovaní, kĺzaní so zameraním na vlastnú bezpečnosť a bezpečnosť iných detí, sústrediť sa na danú činnosť

Kompetencie:

- psychomotorické: používa v činnosti všetky zmysly, ovláda pohybový aparát, prejavuje túžbu a ochotu pohybovať sa, správa sa ohľaduplne k svojmu zdraviu a k zdraviu iných, využíva globálnu motoriku prekonávaním prírodných prekážok,
- osobnostné: odhaduje svoje možnosti a spôsobilosti, správa sa sebaisto v rôznych situáciách,
- sociálne: správa sa v skupine, kolektíve podľa spoločenských pravidiel a noriem, prejavuje ohľaduplnosť k svojmu prostrediu.

Opis edukačnej aktivity

Motivačná časť: Celá aktivita sa začína otvorením Adamkovej olympiády na školskom dvore slávnostným zložením sľubu. Potom nastáva presun detí a Adamka na upravenú dráhu za mestom. Pri prechode zasneženým chodníkom sú dodržané všetky bezpečnostné zásady týkajúce sa detí.

Expozičná časť:

Edukačné pravidlo: Deti sa spúšťajú iba na povel učiteľky, keď predchádzajúci jazdec je už za krajnou čiarou.

Učiteľ dohľadia na pitný režim, nesmie prehriať organizmus dieťaťa.

Svah je vopred upravený farebnými dráhami, aby sa deti nezranili. Iba v dráhach označených zelenou farbou sa deti spúšťajú dole. Červené dráhy slúžia pre deti, ktoré vykračujú na začiatok dráhy. Svah má dve

úrovne: v jeho vrchnej úrovni sa nachádzajú deti so spúšťacími lopatami a v spodnej časti sú deti s bobami a sánkami. Správny postup na sánkovanie, bobovanie a lopatovanie vysvetlí a predvedie Adamko – učiteľka. Olympiáda sa začína.

Adamko dáva povely a deti sa sánkujú, bobujú, lopatujú. Po určenom čase sa deti na stanovištiach striedajú, aby sa oboznámili so všetkými spôsobmi špeciálnej pohybovej zručnosti na snehu. Dodržané sú prestávky na oddych a pitný režim. Po uplynutí určenej doby sa deti aj s Adamkom vracajú na školský dvor.

Záver edukačnej aktivity:

Pri príchode na školský dvor sa vyhodnotila celá olympiáda a deti boli odmenené olympijskou medailou a sladkosťou od Adamka.

Reflexia (reakcie detí):

Deti obľubujú zimné sezónne činnosti. Pohyb bol sprevádzaný radosťou a smiechom detí. Navzájom si pomáhali hore svahom vyťahovať sane, boby, vymieňali si ich medzi sebou, rešpektovali sa navzájom. Adamka si vymieňali medzi sebou. Dodržiavali dohodnuté pravidlá, rešpektovali pokyny učiteľky na prestávky. Aktivita ich mimoriadne zaujala.

3.3 Ukážka edukačnej aktivity s využitím mimickej bábkovej č. 3

Veková kategória: 5- až 6-ročné deti

Tematický okruh: Príroda

Téma/podtéma: Rieka Kysuca

Vzdelávacia oblasť: kognitívna, sociálno-emocionálna

Obsahový štandard: živá a neživá príroda, hodnotenie prírodného prostredia

Výkonový štandard: poznať, rozlíšiť zložky živej a neživej prírody – kameň, piesok, voda, rastliny v okolí rieky, prejavíť vzťah a ochranné postroje k prírodnému prostrediu

Pomôcky: interaktívna tabuľa, prezentácia, mimická bábková Adamko, prvky živej a neživej prírody v okolí rieky Kysuca

Výchovno-vzdelávacie cieľ: slovné opísať a rozlíšiť prvky živej a neživej prírody, sústrediť sa na danú činnosť

Kompetencie:

- kognitívne: porovnáva podobnosti a rozdiely predmetov, javov, hodnotí spontánne a samostatne vo svojom bezprostrednom okolí, čo sa mu páči/nepáči, čo je správne/nesprávne, čo je dobré/zlé na veciach, osobách, názoroch, odôvodňuje svoje názory,

- učebné: prejavuje zvedavosť a spontánny záujem o spoznávanie nového, skúma, kladie otázky a hľadá odpovede, aby porozumelo obklopujúcemu svetu vecí, javov, dejov a vzťahov,
- komunikatívne: vedie monológ, nadväzuje a vedie dialóg a rozhovor s deťmi i dospelými.

Opis edukačnej aktivity

Motivačná časť: Deti sedia na vankúšikoch v komunikačnom kruhu a pozerajú na interaktívnej tabuli prezentáciu o riekach na Slovensku. Adamko sa pýta, či vedia, ako sa volá rieka v ich okolí. Deti správne odpovedajú. Pani učiteľka im prezradí, že pôjdu na výlet k rieke Kysuca. Expozičná časť:

Edukačné pravidlo: Deti dodržiavajú pokyny, prechádzajú cez mostík s pomocou učiteľky, kamienky hádžu do vody len jedným smerom, nevchádzajú do vody.

Aktivite predchádzala kompletná prehliadka miesta predpokladanej aktivity (bezpečnosť detí).

Po príchode detí na breh rieky Kysuca sa usadili na väčšie kamene a počúvali rozhovor medzi Adamkom a pani učiteľkou.

Dialóg medzi Adamkom, učiteľkou a deťmi

A „Pozrite, aký mám pekný kameň?“

U „Áno podobá sa na vajíčko.“

A „Odkiaľ sa tu nabralo toľko kameňov? Kto ich sem nanosil?“

U „Deti, čo myslíte, nanosil sem niekto kamene?“

D „Tie sú tu stále!“

U „Úlomok skaly, ktorý omývala voda, zaoblila na kameň, rozbila na menšie kamienky(okruhliaky) a niektoré na piesok.“

Na vyzvanie si vzali kamene, skúmali ich svojimi zmyslami – aký majú povrch, tvar, veľkosť, váhu, či majú vôňu, hľadali v nich určitú podobu.

Odpovede detí: „Je drsný, hladký, tento je ľahký, ale ten velikánsky by som neodniesol, ja mám srdiečko, ja si ho nechám na maľovanie, on vôbec nevonia, ja ho mám bodkovaný....“

A „A voda? Odkiaľ ide voda?“

U „Z prameňa, ktorý vyviera niekde pod lesom, ale ďaleko odtiaľto. Skúste si vziať vodu do rúk! Aká je?“

Odpovede detí: „Studená, smrdí rybami, nemá farbu, nedá sa chytiť, dá sa chytiť, neviem, či je čistá na pitie, nepi ju, bude ti zle, rybám nie je zle...“

Učiteľka postupne oboznamuje deti s prvkami neživej a živej prírody.

V druhej časti edukačnej aktivity môžu deti pozorovať okolie, život vo vode, môžu sa slniť, alebo sa zahrať hru „Na žabky“.

Opis hry:

Deti hádžu bokom ploché kamienky do vody, ktorý kamienok urobí najviac skokov, vyhráva.

V závere zhodnotili prírodné prostredie v okolí rieky.

Záver edukačnej aktivity:

Deti si podkladali nájdené kamienky do tašky a spoločne si zhodnotili priebeh edukačnej aktivity.

Reflexia (reakcie detí):

Deti aktivita zaujala, prejavovali zvedavosť, komunikovali s Adamkom, volali ho na spoločné pozorovania okolia rieky Kysuca. Boli aktívne, sústredené a pozorné.

3.4 Ukážka edukačnej aktivity s využitím mimickej bábkovej č. 4

Veková kategória: 5- až 6-ročné deti

Tematický okruh: Príroda

Téma/podtéma: Turistická vychádzka k studienke

Názov edukačnej aktivity: Adamkova studnička

Vzdelávacia oblasť: sociálno-emocionálna

Obsahový štandard: ochranárske postoje k prírode

Výkonový štandard: prakticky uplatniť návyky starostlivosti o prírodu – pomoc pri čistení studničky a úprava celého okolia

Pomôcky: mimická báбка Adamko, vrecia na odpad

Výchovno-vzdelávacie cieľ: slovne opísať, ako má vyzeráť lesná studienka s odôvodnením, označiť hlavné zásady správania sa v prírode, sústrediť sa na danú činnosť

Kompetencie:

- sociálne: rieši konflikty s pomocou dospelých, prejavuje ohľaduplnosť k svojmu prostrediu, pracuje vo dvojici, v skupine, kolektíve,
- komunikatívne: vedie monológ, nadväzuje a vedie dialóg a rozhovor s deťmi i dospelými, počúva aktívne a s porozumením myšlienky a informácie od učiteľa,
- osobnostné: uvedomuje si dôsledky správania sa iných ľudí a ich vplyv na prírodu,
- učebné: prejavuje zvedavosť a spontánny záujem o spoznávanie nového, skúma, sústredí sa primerane dlhý čas na činnosť,
- psychomotorické: používa v činnosti všetky zmysly.

Opis edukačnej aktivity:

Motivačná časť: Do triedy prichádza Adamko a je veľmi smutný. Deti sú zvedavé a chcú poznať príčinu Adamovho smútku. Porozpráva im nepríjemný zážitok o svojej obľúbenej studienke, kde rád chodí s rodičmi na prechádzku. Opísal im, aké je znečistené prostredie, ktoré tam našiel, a ako to nestačili vyčistiť. Deti sa spontánne ponúkli pomôcť. Pri prechode turistickým chodníkom sú dodržané všetky bezpečnostné zásady týkajúce sa detí.

Expozičná časť:

Edukačné pravidlo: Deti vykonávajú činnosť podľa pokynov učiteľky, zbierajú iba papieriky a plastové fľaše len z nápojov, na sklený (a iný) odpad upozornia učiteľku, neberú ich do rúk. Odpad zbierajú v rukaviciach.

Učiteľ dohľadia na pitný režim, nesmie prehriať organizmus dieťaťa, nakoľko sa aktivita vykonáva počas letných mesiacov.

Aktivite predchádzala kompletná prehliadka miesta okolo studničky (bezpečnosť detí).

Po príchode deti k studničke im Adam ukazuje krásy okolia – čistú vodu, posedenie v okolí, počúvajú spev vtákov, zurčanie potôčika, šum stromov. Potom ich vyzve, aby sa poobzerali a porozprávali, čo všetko v okolí nemá byť. Zopakujú si hlavné zásady, ktoré sa musia dodržiavať pri návšteve v lese a porovnávajú ich so skutočným stavom. Na výzvu učiteľa začnú v skupinách, ktoré určí on sám, upratovať okolie.

Záver edukačnej aktivity:

Po úprave okolia si deti umyjú ruky v studničke, sadnú si a konzumujú prinesenú stravu a správajú sa podľa zásad slušného správania sa v prírode. Adamko ich pochváli, pretože ani jeden papierik zo sladkostí neostane na zemi, ale v odpadovom vreci. Zhodnotia priebeh edukačnej aktivity a spoločne sa hrajú hry v potôčiku a v okolí na osvieženie organizmu.

Reflexia (reakcie detí):

Deti aktivita zaujala, prejavovali nesúhlas, zvedavosť, radosť – uspokojenie. Odôvodňovali svoje tvrdenia, boli aktívne, sústredené a pozorné, dodržiavali pokyny učiteľa.

3.5 Ukážka edukačnej hry s využitím mimickej bábky v edukačnej hre na rozvoj sociálnych kompetencií

Názov hry: Ja som Adam

Edukačná úloha: utvárať a rozvíjať prosociálne správanie, sebapoznávanie

Edukačný materiál: mimická bábka Adamko

Edukačná činnosť:

Deti sedia v kruhu na vankúšoch. Adamko chodí od dieťaťa k dieťaťu, pozdraví ho, predstaví sa mu, podá mu ruku a opýta sa ho na meno, priezvisko, bydlisko, rodičov, súrodencov...

Edukačné pravidlo: rozprávať iba po oslovení Adamkom, dbať o čistý rečový prejav.

Edukačná kompetencia: prezentuje sa – utvára základy kultivovaného správania sa, presadzuje sa s ohľadom na seba aj druhých.

Názov hry: Dotyky nie sú na povel

Edukačná úloha: poznať a zistiť podľa hmatu, čo je príjemné a čo nie.

Pomôcky: mimická bábka Adamko

Edukačná činnosť:

Deti sedia na vankúšikoch na zemi v kruhu. Adamko sedí s nimi a rozpráva, ako bol na návšteve a čo sa mu nepáčilo, zároveň predvádza opísanú situáciu. Deti spontánne reagujú. Rol sa vymení a deti postupne vykonávajú na Adamkovi jeden príjemný a druhý nepríjemný dotyk, on reaguje. V hre deti zisťujú, že dotyk, ktorý je príjemný pre jedného, môže byť nepríjemný pre iného.

Obmena: dotyk môžu vykonať dvaja kamaráti navzájom.

Edukačné pravidlo: nezasahovať do vykonávania dotykov ako učiteľ (nekomentovať), len ako Adamko (napr. jéééj, to je príjemné, fúúúj, nechaj ma...).

Edukačná kompetencia: správa sa empaticky k svojmu okoliu (do príjemných a nepríjemných dotykov), dokázať povedať „NIE“.

Názov hry: Adam a pantomíma

Edukačná úloha: pozorným pozorovaním uhádnuť a pantomímou vyjadriť zmyslový vnem, pocit alebo činnosť telesnou činnosťou.

Pomôcky: mimická bábka Adamko

Edukačná činnosť:

Deti sedia v kruhu aj s Adamkom. Demonštruje im napr. zmyslový vnem – pach, chytí sa za nos, ovieva sa..., pocit – chorý, trasie sa, chytá sa za čelo..., činnosť – umýva si zuby. Na určený signál učiteľ určí dieťa, ktoré jedným slovom označí pantomimický prejav a následne ho aj pantomimicky zahrá.

Obmena: V prvej časti deti len hádajú, čo Adamko stvárňuje. v druhej časti predvádzajú po jednom pantomimický pohyb a háda Adamko.

Edukačné pravidlo: označiť jedným slovom zahratú činnosť Adamkom – iba na povel zdvihnutej ruky alebo dohovoreného signálu, pri vyjadrení pantomímou nepoužiť žiadne slovo.

Edukačná kompetencia: vyjadruje svoje pocity a hodnotí svoj vlastný aktuálny citový stav – správa sa empaticky k svojmu okoliu.

Názov hry: Tancujúca stonožka

Edukačná úloha: Predviesť rôzne pohyby

Edukačný materiál: mimická bábka stonožka (vytvorená z ponožky)

Edukačná činnosť:

Deti stoja v kruhu. Jedno dieťa má v ruke stonožku a ukáže ostatným deťom určitý pohyb, ostatné ho zopakujú. Stonožku potom podá ďalšiemu dieťaťu, ktoré vymýšľa ďalší pohyb. Hra sa môže predvádzať v interiéri aj v exteriéri.

Edukačné pravidlo: vystriedať v kruhu všetky deti, nenapodobňovať pohyb kamaráta.

Edukačná kompetencia: rozvoj spolupatričnosti, sebauvedomovania sa, a uvoľňovanie napätia.

Názov hry: Evička a Zuzanka

Edukačná úloha: pochopiť a rozlíšiť základnú polaritu pocitov.

Pomôcky: mimické bábky alebo dve handrové bábiky, oblečenie pre bábiky

Edukačná činnosť:

Deti sedia okolo dvoch stolov, na ktorých sú dve handrové bábiky. Evička – bábika veselá, dobrá, upravená, všetko pekne uložené, nahlas si

spieva, pozdraví (opisu zodpovedajú aj rekvizity na stole) a Zuzanka – vždy nahnevaná, mrzutá, zlostná, neporiadna, neupravená, zakráda sa potichu, ľaká ľudí, nezdraví... Deti si na vyzvanie učiteľky zahrajú rolu oboch bábik a komentujú: „Cítiš sa dobre, ak si nahnevaný? Čo urobíš, aby si sa cítil šťastne?“ Potom sa rozdelia do dvoch skupín a oblečú bábiky podľa toho, čo si samy predstavujú, a opisujú, prečo je takto oblečená Zuzanka a prečo Evička.

Táto hra sa môže rozvíjať rôznymi spôsobmi, napr., čo urobiť, aby sa z nich stali kamarátky.

Edukačné pravidlo: učiteľ usmerňuje otázkami.

Edukačná kompetencia: pozerá sa na svet aj očami druhých – vytvárať základy empatie.

3.6 Ukážka edukačnej hry s využitím mimickej bábky v edukačnej hre na rozvoj komunikatívnych kompetencií

Názov hry: Adamkov kufor

Edukačná úloha: rozvíjať rečový prejav na základe vzájomného rozhovoru

Pomôcky: mimická bábka Adamko, kufor

Edukačná činnosť:

Učiteľka deťom oznámi, že do triedy príde kamarát Adamko. V tom niekto zaklope a za dverami stojí Adamko aj so svojím kufríkom. Privítajú ho, usadia a učiteľka svojou zvedavosťou navodí situáciu: „Čo to máš v tom kufríku?“ Adamko odpovedá, že darčeky pre kamarátov. Vyťahuje darček jeden za druhom a pýta sa detí, čo to je. Deti opisujú vonkajšie znaky i vlastnosti darčeka.

Edukačné pravidlo: prihlásiť sa, ak poznáš odpoveď, počkať s odpoveďou na vyzvanie, pomenovať darček, poďakovať sa.

Edukačná kompetencia: bezprostredne pomenováva vnímaný predmet, dodržiava pravidlá pri dialógu.

Názov hry: Kam-tam?

Edukačná úloha: vedieť samostatne klásť otázku a pohotovo na položené otázky odpovedať

Pomôcky: mimická bábka alebo maňuška

Edukačná činnosť:

Deti si zo stoličiek vytvoria autobus, sedia v ňom. Učiteľka drží maňušku a pýta sa: „Kde cestujete?“ Deti individuálne odpovedajú (do akého mesta, dediny, do ZOO, čo tam chcú vidieť, koho tam stretnú). Učiteľka rozvíja tvorivosť v rečovom prejave. Vyzve, aby ju niektoré dieťa vymenilo.

Edukačné pravidlo: deti si nesmú skákať do reči, odpovedá iba oslovené dieťa, ostatné na jeho odpovede nereagujú.

Edukačná kompetencia: rozvoj komunikatívnych a vyjadrovacích schopností.

Názov hry: Pravda či nepravda

Pomôcky: mimická bábka, jej oblečenie

Edukačná činnosť: bábka – učiteľka si vymýšľa rôzne situácie – deti komentujú, či sú, alebo nie sú pravdivé.

Edukačné pravidlo: dieťa odpovedá celou vetou.

Edukačná kompetencia: pohotovo nachádza správne odpovede – vedie monológ, nadväzuje a vedie dialóg s deťmi i dospelými.

Uvedené edukačné aktivity a edukačné hry sú vyberané z praxe. Záleží na každom pedagógovi, aký postup a pomôcky použije, aby si získal pozornosť dieťaťa a rozvíjal všetky stránky jeho osobnosti.

ZÁVER

„Bábka – s týmto slovom sa stretávame snáď vo všetkých jazykoch sveta. Existencia bábkovej alebo radšej jej život bol vždy spojený s tvorivosťou ľudí než s oficiálnym umením. Nepremýšľajme preto, prečo a ako bábkové vznikli, to by bola iná úvaha, zamyslíme sa radšej, prečo nezanikli a uchovali si svoje kúzlo. Hovorí k nám svojou zvláštnou, trochu tajomnou životnosťou.“

Jiří Trnka (citát z knihy Domáci loutkové divadlo A. Bauera)

Materská škola je inštitucionálne zariadenie, v ktorom sa dieťa stretáva s novými pojmami, súvislosťami, javmi a predmetmi. Získava základné elementárne poznatky vo všetkých oblastiach edukačnej reality. Mimická bábka ako edukačný prostriedok má veľa výhod a možností využitia v edukačnom procese. Táto publikácia nie je návodom na využitie bábkovej pre pedagógov materských škôl, ale inšpiráciou a zhrnutím našich poznatkov z praxe. Jej cieľom bolo poukázať a inšpirovať sa pri výbere použitia netradičného edukačného prostriedku – mimickej bábkovej, ktorý môže zefektívniť prácu učiteľa.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- BAUDISOVÁ, A, JENGER-DUFAYETOVÁ, Y. 1997. *Hry a cvičení pro dramatickou výchovu v mateřské a základní škole*. Praha : Portál, 1997. 82 s. ISBN 80-7178-178-9.
- BAUER, A. 2002. *Domácí loutkové divadlo*. Olomouc : Rubico, 2002. 196 s. ISBN 80-85839-75-X.
- KOVÁČOVÁ, B. 2009. *Pozícia bábký v umeleckom a terapeutickom priestore*. Komárno : Univerzita J. Seleyho, 2009. 104 s. ISBN 978-80-89234-71-4.
- KOVAČOVÁ, B. 2011. *Vývinovo orientovaná dramaterapia*. Bratislava : Musica Liturgica, 2011. 135 s.
- KOVÁČ, M. 1984. *Bábkarská tvorba*. Bratislava : Osvetový ústav, 1984. 115 s.
- KOVALČÍKOVÁ, I., BEKÉNIOVÁ, Ľ. 1996. *Škola plná zážitkov 2*. Prešov, 1996. 27 s. ISBN 80-967562-0-6.
- PODHÁJECKÁ, M. 2008. *Edukačnými hrami poznávame svet*. Prešov: Prešovská univerzita, 2008. 233 s. ISBN 978-80-8068-797-7.
- RICHTER, L. 1997. *Od predmetu k lotce, od loutky k divadlu*. Praha : IPOS-ARTAMA, 1997. 55 s. ISBN 80-7068-097-0.
- ŠVEC, J. a kol. 1979. *Praktikum bábkového divadla*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1979. 189 s.
- TOMÁNEK, A. 2001. *Podoby loutky*. Praha : Akadémie múzických umění, 2001. 174 s. ISBN 80-85883-76-7.
- VALENTA, J. 2008. *Kapitoly z teórie výchovnej dramatiky: hraní rolí ve výchově a vyučování (s hlavním zřetelom k výchovnej dramatice)*. Institut sociálnych vzťahů, s. a., 2008. 200 s. ISBN 80-85866-06-4.
- ZELINOVÁ, M. 2007. *Hry pro rozvoj emocií a komunikace*. Praha : Portál. 2007. 139 s. ISBN 978-80-7367-197-6.

Elektronické zdroje:

- JÁNOŠÍKOVÁ, M. *Dramatická výchova a tvorivá dramatika* [online]. [cit. 2013-12-25]. Dostupné na internete: <<http://www.nocka.sk/javisko/2007/1/8>>.
- Projekt podpory zdravého života detí: ADAMKO hravo – zdravo* [online]. [cit. 2010-07-25]. Dostupné na internete: <<http://www.adamkontakt.sk/>>.

Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie [online]. [cit. 2013-012-17]. Dostupné na internete: <http://www.statdpedu.sk/files/documents/svp/ms/isced0_.pdf>.

Bábky v nemocnici [online]. [cit. 2013-012-17]. Dostupné na internete: <<http://www.babkyvnemocnici.sk/sk/o-nas.html>>.

OBRAZOVÁ PRÍLOHA

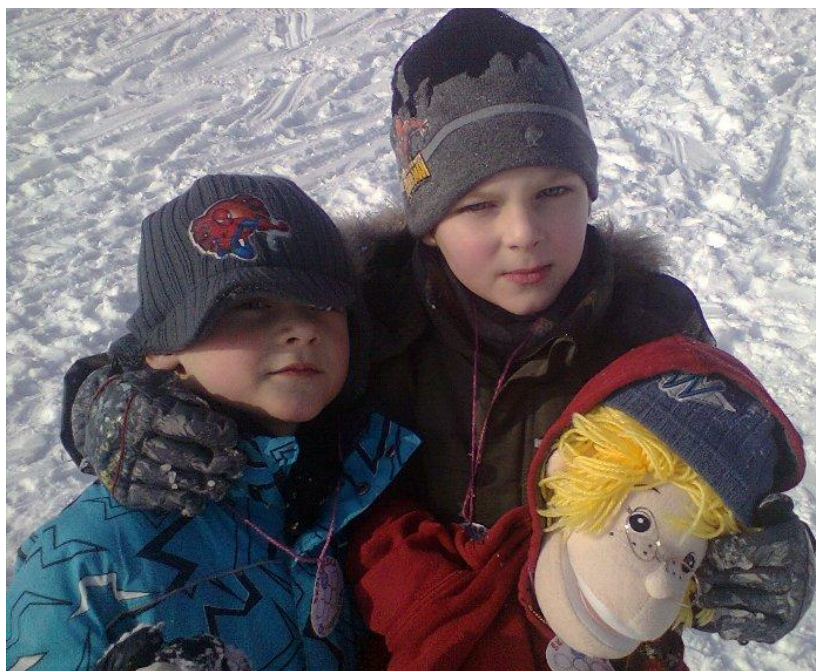
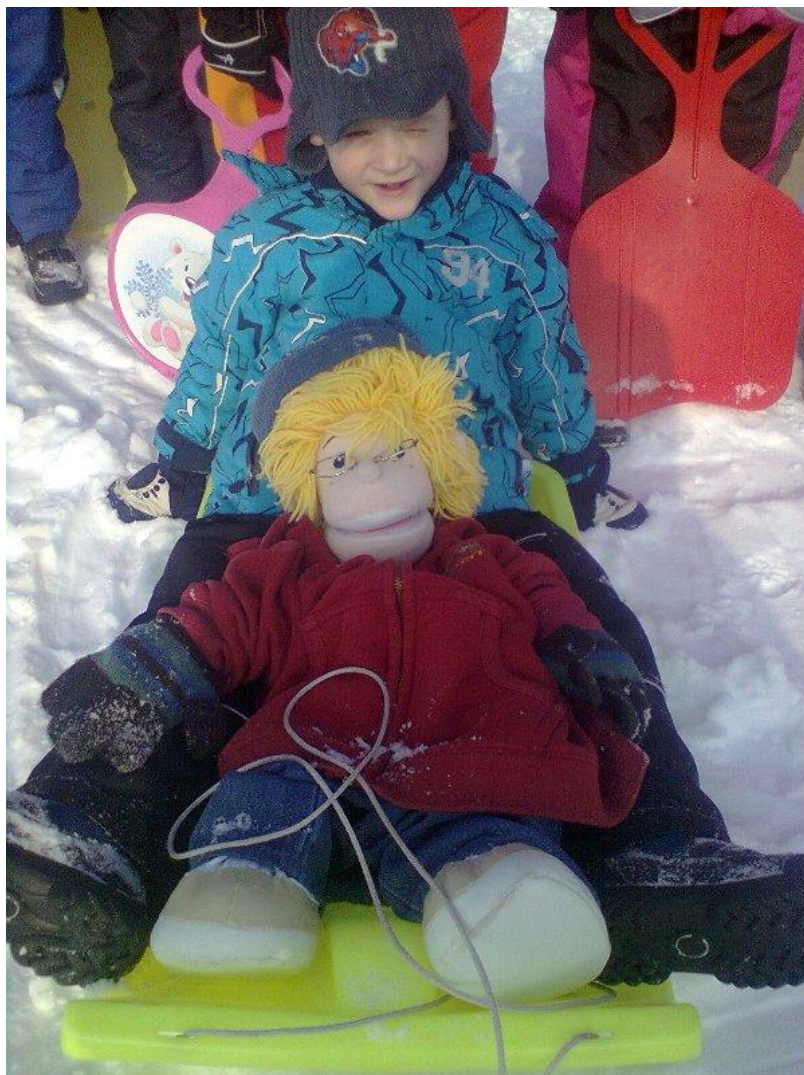

Adamkov plný košík plodov jesene

Zdroj: Iveta Bilíková

Adamkov plný košík plodov jesene
Zdroj: Iveta Bilíková

Adamkova zimná olympiáda
Zdroj: Iveta Bilíková

Adamkova zimná olympiáda
Zdroj: Iveta Bilíková

Adamkova zimná olympiáda

Zdroj: Iveta Bilíková

Rieka Kysuca

Zdroj: Iveta Bilíková

Rieka Kysuca
Zdroj: Iveta Bilíková

Turistická vychádzka k studničke
Zdroj: Iveta Bilíková

Turistická vychádzka k studničke
Zdroj: Iveta Bilíková

Ľudské telo

Zdroj: Iveta Bilíková

Adamko na dopravnom ihrisku

Zdroj: Iveta Bilíková